

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سلسله اخلاق اسلامي ۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الحمد لله رب العالمين و الصلاة والسلام على رسول
الله و على آله و اصحابه الى يوم الدين و اما بعد :

اخلاق عبارت است از توان و استعداد محکم در نفس و باطن که اعمال ارادی و اختیاری از آن صادر می‌شوند، اخلاق مصدر اعمال خوب و بد و همچنین زشت و زیبا است. این کیفیت باطنی به لحاظ ماهیت خود پذیرای تاثیر خوب و بد تربیت است. هرگاه این صلاحیت، استعداد و توان بسوی ترجیح دادن فضیلت و حق، محبت با نیکی‌ها، تشویق به خیر سوق داده شود و در جهت دوستی با زیبایی‌ها و نفرت از قبائح و زشتی‌ها از آن کار گرفته شود، ماهیت آن باین اعمال خو گرفته و این اعمال به راحتی از آن صادر می‌گردند. صدور این اعمال بدون احساس ناراحتی اخلاق حسن نام دارند، این اعمال عبارتند از: بردباری شکیبایی، صبر و تحمل، سخاوت و شجاعت، عدل و احسان، و امثال آن متعلق به اخلاق حسنه و کمال نفس هستند.

هرگاه این اعمال ترک داده شوند، نفس شایستگی لازم برای این اعمال را پیدا نکرده و در جهت رشد و پیشرفت اعمال خیر و معروف پنهان در خود آماده نمی‌شود. یا آنکه بد تربیت شده و در اثر آن زشتی‌ها را می‌پسندد و زیبایی‌ها را نمی‌پذیرد. رفتار و گفتارهای پست و خراب براحتی از وی انجام می‌گیرد، به چنین کسی گفته می‌شود: اخلاق بدی دارد، این رفتار و گفتار که براحتی از آن صادر می‌شوند، اخلاق بدنام دارند، اعمال ضد اخلاقی عبارتند از: خیانت، دروغ، خوف، طمع، ستم، خشونت،

بدگوئی، عدم رعایت عفت کلام و امثال آن، روی این اساس اسلام به اخلاق حسنه ارزش قایل شده و برای رشد آن در جامعه اسلامی دعوت کرده است و ایمان انسان را بوسیله فضائل شخصی و اسلامش را بوسیله اخلاق حسنه محک زده است و خداوند متعال پیامبرش را بنخاطر اخلاق زیبایش ستوده است.

﴿وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ﴾ (قلم: ۴). و او را درباره حسن اخلاق امر کرده است.

﴿ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ﴾ (فصلت: ۳۴)

«با شیوه بهتر و اخلاق زیبا دفاع کن، آنگاه دشمنان نیز دوست صمیمی می‌گردند»

خداوند اخلاق خوب را وسیله‌ای برای حصول سعادت و رسیدن به بهشت قرار داده است.

﴿وَسَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ﴾ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالصَّرَّاءِ وَالْكُظُمِينَ الْغَيْظِ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ ۗ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ (آل عمران: ۱۳۴ - ۱۳۳).

ترجمه: «بشتابید بسوی بخشش گناهان از جانب پروردگار و به سوی بهشتی که بزرگی و عرض آن برابر با زمین و آسمانها است و برای پرهیزگاران تدارک دیده شده است.

آنانی که در حال خوشحالی و تنگدستی انفاق می کنند و خشم خود را فرو می برند و از خطاها و اشتباهات مردم در می گذرند، خداوند نیکو کاران را می پسندد»

رسول اکرم صلی الله علیه وسلم برای تکمیل نمودن اخلاق حسنه مبعوث شده است. «إِنَّمَا بُعِثْتُ لِأَتَمِّمَ مَكَارِمَ الْخُلُقِ» «همانا من برای اتمام مکارم اخلاق مبعوث شده ام». (بخاری در ادب المفرد).

رسول اکرم صلی الله علیه وسلم در چندین مورد فضیلت مکارم اخلاق را بیان کرده است، می فرماید: «مَا مِنْ شَيْءٍ فِي الْمِيزَانِ أَثْقَلُ مِنْ حُسْنِ الْخُلُقِ» «هیچ چیزی در میزان عدل الهی وزن بیشتری از حسن خلق ندارد» و می فرماید: «أَلْبَرُّ حُسْنُ الْخُلُقِ» (بخاری). «نیکی یعنی حسن خلق» و می فرماید: «أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا» (احمد و ابوداود). «کامل ترین م و مومن بلحاظ ایمان کسانی هستند که اخلاق زیبا دارند»،

و می فرماید: «إِنَّ مِنْ أَحَبِّكُمْ إِلَيَّ وَأَقْرَبَكُمْ مِنِّي مَجْلِسًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَحْسَنُكُمْ أَخْلَاقًا» (بخاری). «روز قیامت کسی از میان شما با من نزدیک تر و نزد محبب تر است که اخلاقش بهتر باشد»، و سوال شد کدام عمل بهتر است؟ فرمود: «حُسْنُ الْخُلُقِ» «بهترین عمل حسن اخلاق است». (ترمذی).

و می فرماید: «إِنَّ الْعَبْدَ لَيَبْلُغُ بِحُسْنِ خُلُقِهِ عَظِيمَ دَرَجَاتٍ الْآخِرَةِ، وَشَرَفَ الْمَنَازِلِ، وَإِنَّهُ لَضَعِيفُ الْعِبَادَةِ» «انسان با عبادت اندک و بوسیله اخلاق زیبا درجات عالی بهشت و مسکن و منازل خوب آن را در می یابد». (طبرانی).

و می فرماید: «إِنَّ الْعَبْدَ لَيَبْلُغُ بِحُسْنِ خُلُقِهِ عَظِيمَ دَرَجَاتٍ الْآخِرَةِ، وَشَرَفَ الْمَنَازِلِ، وَإِنَّهُ لَضَعِيفُ الْعِبَادَةِ» «انسان با عبادت اندک و بوسیله اخلاق زیبا درجات عالی بهشت و مسکن و منازل خوب آن را در می یابد». (طبرانی).

و می فرماید: «إِنَّ الْعَبْدَ لَيَبْلُغُ بِحُسْنِ خُلُقِهِ عَظِيمَ دَرَجَاتٍ الْآخِرَةِ، وَشَرَفَ الْمَنَازِلِ، وَإِنَّهُ لَضَعِيفُ الْعِبَادَةِ» «انسان با عبادت اندک و بوسیله اخلاق زیبا درجات عالی بهشت و مسکن و منازل خوب آن را در می یابد». (طبرانی).

دیدگاه پیشینیان درباره اخلاق خوب :

حسن بصری؛ می گوید: حسن خلق عبارت است از: گشادگی چهره، همنشینی با دوستان و خودداری از آزار و اذیت دیگران. عبدالله بن مبارک می گوید: حسن خلق در سه چیز است: ۱- دوری کردن از محرمات، ۲- طلب حلال و سخاوت ۳- گشاده دستی نسبت به زن و فرزندان.

یکی دیگر از برزگان می گوید: حسن خلق یعنی با مردم نزدیک شدن و در میان آنان بیگانه نماندن. بعضی ها گفته اند: حسن خلق عبارت است از: آزار و نرساندن و برابری با برادر مؤمن خویش . و بعضی ها می گویند: اخلاق حسنه یعنی بجز رسیدن به رضایت پروردگار غم و اندوهی داشته نباشی.

همه اینها که بیان گردید بخشی از تعریف حسن اخلاق می باشند، اما تعریف حسن اخلاق باعتبار ذات ماهیتش همان است که در شروع این فصل بیان گردید.

در مورد نشانی ها و علامات شخصی که دارای اخلاق زیبا است. چنین گفته شده است: بسیار با حیا باشد، اذیت و آزار نرساند، صلاح و شایستگی اش زیاد باشد، راستگو باشد، اندک گوید، کمتر خطا و لغزش کند، فضول و شرور نباشد، نیک باشد، صله رحمی را رعایت کند، با وقار و با حوصله باشد، قدردان، خشنود و بردبار باشد، به عهد و پیمان خود وفادار و پاک دامن باشد، غیبت نکند، سخن چین و بدگو نباشد، دیگران را لعن و نفرین نکند، شتاب کار نباشد، کینه و حسد نداشته باشد، بخیل نباشد،

همواره خوشحال و شادمان باشد، محبت، عداوت، خشنودی و ناراضگی اش فقط بخاطر خداوند باشد.

وصلی الله وسلم علی نبینا محمد وعلی آله وصحبه أجمعین.

وآخر دعوانا أن الحمد لله رب العالمین.